

YEREL PLANLAMA UYGULAMALARI VE SAMSUN EKONOMİK VE BÖLGESEL KALKINMA KONSEYİ

Uğur HAYVALI

Samsun Ekonomik ve Bölgesel Kalkınma Konseyi

Samsun İl Gelişim Stratejisi üç aşamalı olarak hazırlanmaktadır. Bu çalışmanın ilk iki aşamasında Mevcut Durum ve Analizi ile İl Strateji Raporu hazırlanmıştır. Ana Plan ikinci aşamada (İl Strateji Raporu) belirlenen faaliyetlerin ayrıntılarını ve bu faaliyetlerin hayata geçirilmesi için yapılan idari düzenlemeleri vermektedir

Mevcut Durum ve Analizi raporu Samsun ilinin zaman içinde görece konumunda gözlenen gerilemenin nedenlerini araştırmıştır. Bunun iki temel nedeni kamuya bağımlılık ve kamu sektöründe gözlenen küçülme ve ticaret deseni meydana gelen gelişme sonucu Samsun'un bölgesel ticaret rolünü kaybetmesi olarak ortaya konmuştur. Yapılan GZFT çalışmaları ve sektörel analizler Samsun'da gelişmeyi sağlayacak üç temel kaynağın;

a) Tarım ve tarıma dayalı sanayi, b) Uzman işgücünün varlığına bağlı olarak yer seçimi kararları veren sanayiler ve c) Uluslararası ticaret olduğunu belirlemiştir.

Belirlenen gelişme dinamiklerini hareke geçirmek için İl Stratejisi Raporu üç konuya odaklanarak iyileşme sağlamayı önermiştir. Bunlar Samsun'un iyi yönetilen bir il olması, işletmeler için rekabetçi koşulların sağlanması ve Samsun'un yaşam çevresinin çekici hale getirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu uzun dönemli hedeflerin yanında kısa dönemde Samsun'a yatırımcı çekmek için de bir dizi faaliyet önerilmiştir. Samsun ili için öngörülen Vizyonu (*Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki ülkeler; Avrupa Birliği ve Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerinde önemli bir rol oynayan üretim, ticaret ve hizmet merkezi*) gerçekleştirmek için seçilen 21 faaliyet İl Strateji Raporu'nda belirlenmiştir. Ana Plan bu 21 faaliyetin nasıl hayata geçirileceğini sunmaktadır.

Yapmakta olduğumuz Samsun İl Gelişim Stratejisi 'yeni planlama kavramlarının' İl düzeyindeki öncü uygulamalarından biridir. Geleneksel Kapsamlı Planlama uy-

gulamalarından *üç önemli farkı* bulunmaktadır. Bunlar: a) Planlı müdahale alanlarının belirlenmesinde seçici olunması, b) Planın yerel inisiyatifle hazırlanması, c) Planın uygulama ağırlıklı olmasıdır.

SEÇİCİLİK

Kapsamlı planlamanın bir özelliği, önerilen faaliyetlerin gelişme sürecinde değişmesi gerektiği düşünülen bütün parametreleri kapsamasıdır: Eğitim, Sağlık, Çevre, Altyapı, Sermaye Birikimi, Örgütlenme, Gelir Dağılımı ve Sosyal Değişim gibi. Bunlar ve daha da uzatılacak uzunca bir listedeki müdahale alanlarında gözlenen eksiklikler şüphesiz Samsun ili için de geçerlidir. Ancak Samsun İl Gelişim Stratejisi müdahalelerin üç konuda yoğunlaşmasını önermektedir. *Plan öngörüsü bu üç konudaki iyileştirmenin diğer konularda da gelişmeyi tetikleyecektir.*

Seçilen stratejik müdahale alanları: *Yerel yönetim kapasitesinin güçlendirilmesi, Samsun da insanların mutlu olacağı bir yaşam çevresinin yaratılması ve İşletmeler için rekabetçi koşulların yaratılmasıdır.* Samsun Planı ‘Yerel Yönetim Kapasitesi’ kavramını geniş bir perspektifte görmektedir.

İl planı açısından, yönetim kapasitesi geliştirilecek üç ayrı yerel aktör bulunmaktadır Bunlar a-)Merkezi Hükümetin sağlık, eğitim ve bayındırlık gibi sektör kurumları;b-) Belediye ve İl Özel İdaresi gibi geleneksel anlamda yerel yönetimler; ve c-) Özel sektörün yerel örgütlenmesidir.

İl Planı açısından en büyük sorun, kendi sektörel uygulamaları doğrultusunda ve kendi kurumları dışındaki herkese tümüyle kapalı olarak, proje geliştiren ve uygulayan sektör kurumlarının çalışmalarında rasyonelliği ve etkinliği sağlamaktır.

PLANLAMADA YEREL İNİSİYATİF, KATILIM VE HESAP VERİLEBİLİRLİK

Samsun İl Gelişim Stratejisi yerel yöneticilerin inisiyatifi ile başlatılmıştır. Samsun Valiliği ve Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı olarak hazırlanılması öngörülen ‘Samsun İli Gelişim Stratejisi’ için Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın katkısının sağlanması hususunda Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’na gidilerek, 19- 07 -2004 tarihinde Samsun Valiliği, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı arasında üçlü protokol imzalanmıştır. Bu protokol ile Samsun İli Gelişim Stratejisi ‘ni yaptıracak olan, Samsun Valiliği, Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı ile bu çalışmalara teknik destek verme konusunda Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı anlaşmışlardır. Protokolde Samsun İlinde Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Konseyi (SABEKAK) kurulması öngörülmüştür. Samsun İl Gelişim Stratejisi kapsamında yapılacak temel planlama ve bu konuda yapılacak tüm çalışmaları yönlendirmek amacıyla kurulan SABEKAK 04-08-2004 tarihinde ilk toplantısını yapmıştır.

Kurucu SABEKAK Üyeleri

- Samsun Valiliği
- Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı
- 19 Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü
- Samsun Belediyeler Birliği
- Samsun Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı
- Samsun Ticaret Borsası Başkanlığı
- Samsun Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanlığı
- Samsun Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Başkanlığı
- Samsun Ziraat Odası Başkanlığı
- TUGİB Samsun Şubesi Başkanlığı (Teknoloji ve Uluslararası Gelişim İş Birliği)

Yönetim düzeyinde planlama çalışmalarını yönlendirmek için başlangıçta daha dar kapsamlı bir kurul olarak kurulan SABEKAK daha sonra yeni üyelerin ki bunlar:

- Milletvekilleri
- İl Genel Meclisi Başkanlığı
- Yerel Gündem 21 Başkanlar Konseyi Temsilcisi'nin de katılımı ile kapsamı artırılmıştır.

Konsey planı hazırlamak ve uygulamasından sorumlu olmak üzere 14.12. 2004 tarihinde bir yerel Kalkınma Şirketi kurmuştur. AB ülkelerindeki uygulamadan hareketle kurulan bu şirket Samsun'da yerel kapasiteyi oluşturma çabalarının da önemli bir ögesidir.

SABEK A.Ş. Ortakları

- Samsun Anakent İmar İnşaat Ticaret Limited Şirketi
- 19 Mayıs Proje, Yatırım, Hayvancılık, Su Ürünleri, Makina, İnşaat, Turizm, Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
- Samsun Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi
- TUGİB Teknoloji ve Uluslararası Gelişim İşbirliği Samsun Şubesi
- Samsun Ziraat Odası Başkanlığı
- Samsun Ticaret ve Sanayi Odası
- Samsun Ticaret Borsası
- Samsun Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği

Şirket Faaliyet alanı (İştigal Konuları):

- Samsun Stratejik Bölgesel Ekonomik Kalkınma Planını yapmak
- Yurt içi ve Yurt Dışı Bölgesel Kalkınma projelerini yapmak
- İş yaratmak, işyeri yaratmak
- Var olan işyerlerinin yapılanmalarını takip edip yeni teknolojilerden faydalanmalarını sağlamak

- Yurt içi ve Yurt dışı bölge imkanlarını pazarlamak
- Var olan şirketlerin uluslararası tanıtımlarını yapmak
- Var olan “Aile Şirketleri”ndeki kurumsallaşma sorunlarını çözmek.
- Eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermek.

SABEK A.Ş.’nin yapmakta olduğu planlama sürecinde olabildiğince katılımcı bir yöntem uygulanmıştır. Bu katılım hem tüm ilçeleri hem de önemli sektörel aktörleri kapsamıştır. Çalışma sürecinde Samsun ilinin GZFT analizi çalışmasında Samsun Valisi, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı’nın önderliğinde ilçe toplantıları düzenlenmiştir.

Hesap verilebilirliğin önemli bir gereği gelişme hedeflerinin ölçülebilir bir şekilde ifade edilmesi ve zamanlamasının yapılmasıdır. Yerel yönetimlerde şeffaflık ve etkinliği sağlamak katılımcılığı öne çıkaracak bir yapı gerektirmektedir. Samsun İl Gelişim Strateji’si geniş bir katılımı hazırlanmıştır. Bu katılımcılık plan uygulama ve planın zaman zaman güncellenmesi aşamalarında da korunacaktır. Bu çerçevede, yerel temsilcilerin, STK’ların ve mümkün olduğunca halkın doğrudan katılımı sağlanacaktır.

Planda belirlenen hedeflerin gerçekleşme durumu sürekli olarak izlenecek ve bu konularda halk bilgilendirilecektir. Öngörülen uygulamalarla ilgili olarak sorumluların hesap vereceği yerel platformlar her program için belirlenecektir.

Stratejik müdahale alanı olarak seçilen üç konuda ve Samsun ili genel refah düzeyi ile ilgili olarak ayrıntılı ölçütler ifade edilmiş ve hedefler belirlenmiştir. Bunların mevcut durumunu belirlemek için TÜİK ile işbirliği içinde özel çalışmalar başlatılmış ve bunların periyodik olarak izleme/ değerlendirmeye olanak verecek şekilde tekrar için düzenlemeler yapılmıştır.

İzleme Değerlendirme Göstergeleri: Samsun Gelişim Ortamı Göstergeleri

Ölçütler	2006	2008	2010	2015	2020
İşyeri ruhsatı almak için gereken işlem sayısı ve süre					
Kamu hizmetlerini tatmin edici bulanların oranı					
Samsun Kalkınma Konseyi çalışmalarını yakından izleyen Samsunlu oranı					
Samsun yerel seçimlerine katılım oranı					

Samsun Ekonomik Gelişme Göstergeleri

Ölçütler	2006	2008	2010	2015	2020
Samsuna dışarıdan gelen yatırım ve yarattığı istihdam sayısı					
OSB ve KSS'lerde faal işletme sayıları					
Samsun'da kapanan ve yeni açılan işletme sayısı					
Sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlı çalışan sayısı					
İşsizlik oranı					

Yaşam Ortamı Göstergeleri

Ölçütler	2006	2008	2010	2015	2020
Temel altyapıdan yararlanan konut oranı					
İşyeri-konut arasındaki ortalama seyahat süresi					
Mahalle ortak alanlarını kullanan sakin oranı					
Standartların en az % 80 oranında karşılayan sosyal donanım oranı					
Belediye hizmetlerinden memnuniyet oranı					
Temel altyapı için yapılan ödemelerin hane geliri içindeki oranı					
Samsunluların çocukları için arzu ettikleri il içinde Samsun diyenlerin oranı					

Samsun İli Gelişmişlik Göstergeleri

Gelişmişlik Göstergeleri	2006	2008	2010	2015	2020
Ortalama kişi başına gelir					
Eğitimde gelişmeler- Okullaşma oranı <ul style="list-style-type: none"> • Üniversite bitirenler % • Teknik eğitim görenler %					
Sanayide çalışan işgücü oranı İhtisaslaşmış hizmetlerde çalışanlar oranı					
Refah düzeyinde gelişmeler- Ortalama konut büyüklüğü <ul style="list-style-type: none"> • Kaloriferli konut oranı • Tatil yapan aile oranı					

UYGULAMAYA YÖNELİK PLANLAMA

Samsun İl Gelişim Stratejisi'nin önemli bir özelliği uygulama ağırlıklı olmasıdır. Plan kısa dönem için kurumların halen hazırlamakla yükümlü olduğu üç yıllık Plan- Bütçe uygulamalarına bir çerçeve oluşturmuş ve bu planları yönlendirmiştir. Planın bu anlamdaki ikinci önemli özelliği kısa ve orta dönemde uygulanacak projeleri belirlemesi ve bunları belli bir bütünlük içinde değerlendirmesi ve yönlendirmesidir. Planda belirlenen ve uygulamaya konulan öncelikli projeler neler?

Öncelikli Projeler

- Tek Durak Hizmet Merkezi
- İŞGEM
- Uluslararası Ticaret-Taşımacılık
- Vakıf Üniversitesi
- Tersaneler
- Tarımsal Sanayi
- Çevre Düzeni Planı
- İzleme Değerlendirme (TÜİK)
- Sanayiye KOSGEB Desteği

Tek Durak Hizmet Merkezi

- Tek Durak Hizmet Merkezi İl Özel İdaresi bünyesinde oluşturulmasına karar verildi. Personel Büyükşehir Belediyesi, İl Özel İdaresi, Ticaret ve Sanayi Odası tarafından istihdam edilecek
- Planlanan faaliyetleri arasında: Samsun'un tanıtımı, yatırımcı desteği ve gösteri merkezi merkezi bulunmaktadır.

İŞGEM (İnkübatör)

İnkübatörler; en kırılgan oldukları kuruluş aşamasında küçük işletmelere, yaşama ve gelişme şansını artırmak ve büyümelerini sağlamak üzere, bir çatı altında geniş bir hizmet aralığı sunar. Gelişen ve büyüyen firmalar mezun edilir, yerlerine yenileri alınır.

ÖSDP 1 kapsamında kurulan 6 İş Geliştirme Merkezinin projeye olan maliyeti 5.315.148,50 YTL olmuştur. Proje kapsamında kurulan söz konusu 6 İŞGEM’de 31 Aralık 2005 tarihi itibarıyla 162 işletme faaliyet göstermekte olup, toplam 907 istihdam yaratılmıştır. İŞGEM’lerin projeden fon aldıkları sözleşme boyunca taahhüt ettikleri toplam işletme sayısının 161 ve yaratacakları istihdam sayısının 540 olduğu dikkate alındığında, elde edilen başarı açıkça görülmektedir.

Türkiye’de yatırım belgesi alan kuruluşlarda bir kişiye istihdam sağlamak için 91 bin 800 dolar gerektirdiği bir ortamda 8 bin dolar gibi bir harcamayla gerçekleştirilecek olan yatırımda bir kişiye istihdam için harcanan parayla İŞGEM’lerde 11 kişiye iş sağlanabilmiş olacaktır.

Samsun İli Gelişim Stratejisi çalışması sonucunda ortaya çıkan Gelişim Dinamiklerinin öngördüğü sektörlerle destek vermek ve bu sektörlerdeki eksik oyuncuları bu sektöre kazandırmak ana hedeflerdendir. Her 3 yılda bir 26 adet yeni sanayici yaratmak. 104 kişiye iş imkanı sağlamak

Uluslararası Ticaret

- Taşımacılık Etüdü
- Dış ticaret için şirket oluşumu
- Dış ticaret altyapısının geliştirilmesi
- Samsun’a yabancı sermaye çekilmesi

Vakıf Üniversitesi

- Herkesin katıldığı yabancı dilde eğitim veren bir vakıf üniversitesi
- *Maliyet Tahminleri:* Üniversitenin yaklaşık 210.000 m² alan üzerinde 45 milyon \$ maliyet tahmini ile kurulması tasarlanıyor

Muhtemel Bölümleri:

- Mühendislik Fakültesi
- Fen Edebiyat Fakültesi
- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Tersaneler Projesi

Samsun/Merkez

- *Kapasite Bilgileri*
- Gemi İnşa Kapasitesi (Dwt/Yıl) : 750.000 Dwt/yıl
- Çelik İşleme Kapasitesi (Ton/yıl) : 300.000 Ton /yıl

Uğur Hayvalı

- Bakım-Onarım Kapasitesi (Dwt/Yıl) : 2.500.000 Dwt/yıl
- Bakım-Onarım Kapasitesi (Ton/Yıl) : -----
- İnşa Ede. En Büyük Gemi Tonajı (Dwt) : 225.000 Dwt
- İstihdam(adet) : 3138

Samsun/Terme

- *Kapasite Bilgileri*
- İnşa Ede. En Büyük Gemi Tonajı (Dwt) : 30.000 Dwt
- Çelik İşleme Kapasitesi (Ton/yıl) : 5.000 Ton /yıl
- Bakım-Onarım Kapasitesi (Dwt/Yıl) : 20.000 Dwt/yıl
- Bakım-Onarım Edc. En Büyük Gemi Tonajı (Dwt) : 20.000 Dwt
- İstihdam(adet) : 750

Tarımsal Sanayi

- Yeni yatırımcı getirilmesi
- Mevcut işleme/pazarlama firmalarının desteklenmesi
- Çiftçi örgütlerinin desteklenmesi

Çevre Düzeni Planı

- İş tarifi yapılıyor
- İl Özel İdare 2007 bütçesine ödenek koydu

İzleme-Değerlendirme

Araştırmayla ilgili hazırlıklar tamamlandı İl Özel İdaresi maliyetin tamamını karşılayacak. TÜİK çalışmayı yürütüyor.

- Genel refah seviyesi ölçülecek
- Gelir, meslek ve eğitim durumu ölçülecek
- İl Gelişim Stratejisinin etkileri izlenecek

Sanayiye KOSGEB Desteği

- Mevcut durum tespiti yapıldı
- Desteklenecek öncelikli alt sektörler (mobilya, gıda sanayi, makine sanayi, metal işleme sanayi, tıbbi aletler, plastik/kauçuk sanayi) belirlendi.
- Verilecek destekler belirleniyor

Tek Durak Hizmet Merkezi ve Konsey

Tek Durak Hizmet Merkezi

Tek Durak Hizmet Merkezi Samsun'a yatırım yapılmasını kolaylaştırmak için hizmet sunmaktadır. Bu merkezin temel görevi Samsun'a gelen veya Samsunlu yatırımcıların yatırım konusundaki ilk adresi olmaktır.

Tek Durak Hizmet Merkezi'nin Hukuki Dayanağı

Kalkınma Ajansları yasasıyla kurulması hedeflenen 'yatırım destek ofisi' nin çalışma esaslarını kendine hedef edinmiş ve ilde bu ofis oluşturulana kadar yatırımcıya hizmet sunacaktır. Yatırım Destek Ofisi için sağlanan yasal dayanaklar Samsun'da kurulacak olan 'Tek Durak Hizmet Merkezi' nin de uygulamalarına ışık tutacak ve yereldeki yöneticilerin aynı hassasiyetle yetkilerini bu yönde kullanmasından ibaret olacaktır. Ayrıca İl Özel İdaresinin yönetmelik çıkarma yetkisini de kullanarak uygulamayı kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeler yapılabilir.

Konsey'in adı Samsun Kalkınma Konseyi'dir.

Hukuki Dayanak

KONSEY Türkiye'deki yerelleşme anlayışının hayata geçirilmesi için yerel aktörler tarafından gönüllülük esasıyla oluşturulmuştur. Kurumların yükümlülükleri kanunların kendilerine verdikleri yetkilerin tamamen iyi niyet çerçevesinde Samsun'un gelişmesi için kullanılmasından ibarettir. Bu maksatla, DPT yönlendirmesi sonunda kurucular arasında imzalanan 10.08.2004 tarihli protokolle bu konsey oluşturulmuştur